

This is a postprint of

De verkorte motivering bij bekende verdachten, is er nog een toekomst?

Duker, M.J.A.

Delikt en Delinkwent, 2012(6)

Published version: no link available

Link VU-DARE: <http://hdl.handle.net/1871/47187>

(Article begins on next page)

Delikt en Delinkwent, De verkorte bewijsmotivering bij bekende verdachten: is er nog een toekomst?

Vindplaats:	DD 2012/53	Bijgewerkt tot:	05-06-2012
Auteur:	M.J.A. Duker ^[2]		

De verkorte bewijsmotivering bij bekende verdachten: is er nog een toekomst?^[1]

53.1 HR 23 oktober 2007, LJN BB3070

“ 3.1. Het middel behelst de klacht dat het Hof ten onrechte heeft volstaan met een opgave van de gebezigde bewijsmiddelen als bedoeld in art. 359, derde lid, Sv.

3.2.1. Het Hof heeft overeenkomstig hetgeen primair is tenlastegelegd bewezenverklaard dat de verdachte:

‘ in de periode van 01 december 2001 tot en met 15 mei 2003 te Bleskensgraaf, gemeente Graafstroom, door feitelijkheden [slachtoffer] (geboren op [geboortedatum] 1985) heeft gedwongen tot het ondergaan van handelingen die mede bestonden uit het seksueel binnendringen van het lichaam van die [slachtoffer], hebbende verdachte meermalen

(...)

3.2.2. De aanvulling op het verkorte arrest als bedoeld in art. 365a Sv houdt de volgende opgave van bewijsmiddelen in:

‘ 1. De verklaring van de verdachte, afgelegd ter terechtzitting in hoger beroep d.d. 20 december 2005.

2. Het proces-verbaal van Politie Zuid-Holland-Zuid/Jeugd & zedenpolitie, mutatienummer PL1852/03-083825, d.d. 16 januari 2004 (dossierpagina 3.2), opgemaakt in de wettelijke vorm door de daartoe bevoegde opsporingsambtenaren [verbalisant 1] en [verbalisant 2], inhoudende de op 16 januari 2004 tegenover deze opsporingsambtenaren afgelegde verklaring van [slachtoffer].’

3.2.3. Het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep van 20 december 2005 houdt als verklaring van de verdachte ter zake van het tenlastegelegde het volgende in (weglatingen, MD):

‘ Ik beken dat ik de seksuele handelingen, zoals die zijn tenlastegelegd, met [slachtoffer] heb gepleegd. Die handelingen zijn verkeerd, dat heb ik zelf al aangegeven, maar zij vonden mijns inziens plaats in de relationele sfeer. Er was volgens mij geen sprake van onwil bij [slachtoffer]. Er waren namelijk mogelijkheden genoeg voor haar om er onderuit te komen of er uit te stappen. Ik weet dat het fout is wat ik heb gedaan, maar ik zie mezelf niet als een verkrachter.

(..)

Nogmaals, ik erken de mij tenlastegelegde seksuele handelingen met [slachtoffer] te hebben gepleegd. Dat was fout en verkeerd, maar het gebeurde mijns inziens niet echt onder dwang. U zegt mij dat het begrip ‘ dwang ’ niet per se geweld hoeft in te houden, maar dat daar ook iets anders onder kan worden verstaan. Ik begrijp dat nu.

(..)

U houdt mij een passage uit de aangifte voor over een gebeurtenis die zich afspeelde in de keuken van mijn huis, waarbij ik mij liet aftrekken door [slachtoffer]. Dit gebeurde op mijn initiatief. Een andere keer heb ik geprobeerd haar te penetreren. Die keer vroeg [slachtoffer] mij te stoppen en dat heb ik toen ook gedaan. Ik heb echter niet altijd aan haar gevoelens gedacht.

U houdt mij voor dat [slachtoffer] op een bepaald moment nogal angstig was en bang was om uit huis gezet te worden. Er was inderdaad op een bepaalde manier sprake van druk. Mijn relatie met [slachtoffer] mocht niet publiekelijk bekend worden. Mijn huwelijk zou kapot gaan en [slachtoffer] zou uit het gezin worden geplaatst. Ik heb haar dat ook gezegd en ik heb haar gezegd dat wij dan allebei een probleem zouden hebben. Op dát moment zag ik die mededeling niet als dwang. Ik denk dat ik meer met mijn eigen gevoelens bezig was dan met die van haar

(..).’

3.2.4. Het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep houdt als pleidooi van de raadvrouw onder meer het volgende in:

‘ Ter zitting hoor ik mijn cliënt het primair tenlastegelegde erkennen. Voor wat betreft de bewezenverklaring refereer ik mij dus aan het oordeel van het hof en ik zal thans volstaan met het voeren van een strafmaatverweer.’

3.3. Art. 359, derde lid, Sv, dat ingevolge art. 415 Sv ook in hoger beroep van toepassing is, luidt als volgt:

‘ De beslissing dat het feit door de verdachte is begaan, moet steunen op de inhoud van in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen, houdende daartoe redengevende feiten en omstandigheden. Voor zover de verdachte het bewezen verklaarde heeft bekend, kan een opgave van bewijsmiddelen volstaan, tenzij hij nadien anders heeft verklaard dan wel hij of zijn raadsman vrijspraak heeft bepleit.’

3.4. In het licht van de wetsgeschiedenis moet art. 359, derde lid, Sv aldus worden verstaan dat slechts kan worden volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen indien de verdachte het bewezenverklaarde duidelijk en ondubbelzinnig heeft bekend, tenzij sprake is van de aan het slot van die bepaling genoemde gevallen. De beantwoording van de vraag of de verdachte het bewezenverklaarde heeft bekend in de zin van genoemde bepaling, is mede afhankelijk van de – in cassatie slechts op zijn begrijpelijkheid te toetsen – uitleg door de feitenrechter van de door de verdachte afgelegde verklaring (vgl. HR 26 september 2006, LJN AX5776, NJ 2006, 542).

3.5. Nu de verklaring van de verdachte, zoals hiervoor onder 3.2.3 weergegeven, niet alle onderdelen van het bewezenverklaarde betreft – zij houdt immers niet in dat de verdachte erkent dat zijn opzet ten tijde van het plegen van de feiten was gericht op het door een of meer feitelijkheden veroorzaken dat het slachtoffer tegen haar wil de seksuele handelingen heeft ondergaan – is ’s-Hofs oordeel dat de verdachte de bewezenverklaarde verkrachting heeft bekend in de zin van art. 359, derde lid, Sv, onbegrijpelijk. Daaraan doet niet af dat de raadvrouw ter terechtzitting in hoger beroep heeft verklaard: ‘ Ter zitting hoor ik mijn cliënt het primair tenlastegelegde erkennen’ en evenmin dat de raadvrouw zich in haar pleidooi heeft beperkt tot het voeren van een strafmaatverweer.

(...)”

53.2 HR 26 mei 2009, NJ 2009, 260

“ 2.1. Het middel bevat de klacht dat het Hof ten onrechte toepassing heeft gegeven aan art. 359, derde lid, Sv en heeft volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen, terwijl door de raadsman vrijspraak is bepleit.

2.2. De bestreden uitspraak houdt onder meer in:

‘ Bewijsoverweging

Het verweer: ten aanzien van het onder 1 en 2 ten laste gelegde heeft een onrechtmatige staandehouding en aanhouding plaatsgevonden.

(..)

Het hof overweegt als volgt.

(..)

Naar het oordeel van het hof is er geen sprake van onrechtmatig verkregen bewijs. Verbalisanten hebben een stopteken gegeven in het kader van hun controlebevoegdheid op grond van de Wegenverkeerswet. Tijdens die controle krijgen de verbalisanten toestemming van de bestuurder om in het dashboardkastje te kijken en treffen daar diverse inbrekerswerktuigen aan, alsmede een voorwerp – pocket-pc – waarvan sprake was in de melding. Daarna gaan de verbalisanten over tot aanhouding.

Het hof is van oordeel dat op grond van de aan verbalisanten gedane melding, in combinatie met de door hen gedane waarnemingen sprake is van een redelijk vermoeden van schuld bij de aanhouding, zodat die aanhouding rechtmatig is.

(..)

Het verweer: ten aanzien van feit 3 heeft een onrechtmatige aanhouding plaatsgevonden.

(..)

Het hof overweegt als volgt.

Het hof stelt vast dat het gestelde buitensporige geweld verricht is door een burger, voorafgaand aan de overdracht aan de politie. Dergelijk geweld heeft – behoudens uitzonderingen – als regel geen gevolgen voor de rechtmatigheid van de na het geweld plaatsvindende aanhouding door de politie. Nu genoemde uitzonderingen niet gesteld of gebleken zijn verwerpt het hof het verweer van de raadsman van verdachte.

Op grond van de hiervoor vermelde redengevende feiten en omstandigheden en de daaraan ten grondslag liggende bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, acht het hof het aan verdachte ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen zoals hierna te melden.

Elk bewijsmiddel wordt – ook in zijn onderdelen – slechts gebruikt tot bewijs van dat bewezen verklaarde feit, of die bewezen verklaarde feiten, waarop het, blijkens zijn inhoud, betrekking heeft.

Bewezenverklaring

Het hof acht op grond van de bekende verklaring van verdachte(2), alsmede de aangiftes van [betrokkene 1](3), [betrokkene 2](4) en [betrokkene 3](5), wettig en overtuigend bewezen dat de verdachte het onder 1, 2 en 3 ten laste gelegde heeft begaan, met dien verstande dat:

1. hij op 11 december 2005 te Eindhoven tezamen en in vereniging met anderen, met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening uit een auto (merk Volkswagen, type Golf, kleur blauw), staande op of aan de Vaalserbergweg heeft weggenomen een autolader, toebehorende aan [betrokkene 1], waarbij verdachte en/of zijn mededader(s) zich de toegang tot de plaats des misdrijs heeft/hebben verschaft door middel van braak;
2. hij op 11 december 2005 te Best, met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening uit een auto (merk Seat, type Leon, kleur zwart) heeft weggenomen een palmtop computer en houder, toebehorende aan [betrokkene 2], waarbij verdachte zich de toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschaft door middel van braak, te weten door een ruit van die auto te vernielen;
3. hij op 25 oktober 2005 te Eindhoven met het oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening heeft weggenomen autovelgen, toebehorende aan [betrokkene 3].

Voetnoten:

- (1) Het ambtsedig proces-verbaal van politie Brabant Zuid-Oost/Afdeling EWN/Eindhoven, mutatienummer PL2209/05-611187, opgemaakt in de wettelijke vorm door [verbalisant 1], hoofdagent van politie en [verbalisant 2], agent van politie d.d. 12 december 2005, dossierpagina's 48 en 49.
- (2) Het proces-verbaal van de rechtbank 's-Hertogenbosch in eerste aanleg d.d. 13 januari 2006, inhoudende de verklaring van verdachte.
- (3) Het ambtsedig proces-verbaal van aangifte van politie Brabant Zuid-Oost/Afdeling EWN/Eindhoven, mutatienummer PL2209/05-611187 in de wettelijke vorm opgemaakt door [verbalisant 3], surveillant van politie, d.d. 12 december 2005, dossierpagina's 45-46.
- (4) Het ambtsedig proces-verbaal van aangifte van politie Brabant Zuid-Oost, Best Oirschot Son, procesverbaalnummer 05147677 in de wettelijke vorm opgemaakt door [verbalisant 4], d.d. 12 december 2005, dossierpagina's 76 t/m 78.
- (5) Het ambtsedig proces-verbaal van aangifte van politie Brabant Zuid-Oost/Afdeling EWN/Eindhoven, mutatienummer PL2209/05-595783 in de wettelijke vorm opgemaakt door [verbalisant 5], buitengewoon opsporingsambtenaar van politie, d.d. 25 oktober 2005, dossierpagina's 14-15.'

2.3. Het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep houdt in dat de raadsman van de verdachte het volgende heeft aangevoerd:

' Het klopt dat mijn cliënt de onder 1, 2 en 3 ten laste gelegde feiten heeft bekend. Desondanks ben ik van mening dat cliënt dient te worden vrijgesproken van deze feiten omdat er in het opsporingsonderzoek onherstelbare vormfouten ex artikel 359a van het Wetboek van Strafvordering zijn gemaakt.'

2.4. Art. 359, derde lid, Sv luidt:

' De beslissing dat het feit door de verdachte is begaan, moet steunen op de inhoud van in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen, houdende daartoe redengevende feiten en omstandigheden. Voor zover de verdachte het bewezen verklaarde heeft bekend, kan een opgave van bewijsmiddelen volstaan, tenzij hij nadien anders heeft verklaard dan wel hij of zijn raadsman vrijspraak heeft bepleit.'

2.5. Uit de bewoordingen van art. 359, derde lid, Sv volgt dat deze bepaling in ieder geval geen toepassing kan vinden indien door of namens de verdachte ter terechtzitting vrijspraak is bepleit. In die bepaling wordt niet onderscheiden naar de grond waarop die vrijspraak is bepleit. Het oordeel van het Hof dat in het onderhavige geval kon worden volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen als bedoeld in art. 359, derde lid, Sv, is – nu de raadsman vrijspraak heeft bepleit – derhalve onjuist.

De bewezenverklaring is daarom ontoereikend gemotiveerd (vgl. HR 7 november 2006, LJN AY8901, NJ 2007, 108).

(..)"

53.3 HR 25 oktober 2011, LJN BR2215

" 2.1. Het middel klaagt dat de bewezenverklaring van feit 5 ontoereikend is gemotiveerd, omdat het Hof ten onrechte heeft volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen als bedoeld in art. 359, derde lid, Sv.

2.2. Ten laste van de verdachte is onder 5 bewezenverklaard dat:

' hij op 13 juli 2008 te Rotterdam, op of aan de openbare weg, Meidoornsingel, openlijk in vereniging geweld heeft gepleegd tegen [slachtoffer 1] en [slachtoffer 2] en [slachtoffer 3],welk geweld bestond uit het

- meermalen, althans éénmaal, slaan en/of stampen in/tegen het gezicht van [slachtoffer 1] en

- slaan en/of stampen in/tegen het (bebrilde) gezicht van [slachtoffer 2] en

- meermalen, althans éénmaal, bespugen van [slachtoffer 2] en

- meermalen, althans éénmaal, slaan en/of stampen en/of schoppen en/of trappen in de buik en/of op/tegen het bovenbeen, althans het lichaam van [slachtoffer 2] en

- geven van een zogenaamde kopstoot tegen het hoofd van [slachtoffer 3].'

2.3. De aanvulling op het verkorte arrest als bedoeld in art. 365a, tweede lid, Sv, houdt in:

‘ Ten aanzien van het onder 5 tenlastegelegde:

Aangezien de verdachte het feit heeft bekend, zal het hof voor wat betreft het bewijs van dit feit volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen, te weten:

1. de bekennde verklaringen van de verdachte ter terechtzitting in eerste aanleg d.d. 1 september 2009 en in hoger beroep d.d. 22 januari 2010; (volgt een verdere opgave van bewijsmiddelen, MD)

2.4. De aan het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep gehechte pleitnota van de raadsman houdt onder meer het volgende in:

‘ Feit (...): openlijke geweldpleging.

(...)

Voor wat betreft [slachtoffer 2] [bevinden] zich in het dossier voldoende verklaringen die inhouden dat [verdachte] haar zou hebben geslagen, in ieder geval in het gezicht. Voor het spugen is onvoldoende bewijs.

(...)

2.5. Art. 359, derde lid, Sv luidt:

‘ De beslissing dat het feit door de verdachte is begaan, moet steunen op de inhoud van in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen, houdende daartoe redengevende feiten en omstandigheden. Voor zover de verdachte het bewezenverklaarde heeft bekend, kan een opgave van bewijsmiddelen volstaan, tenzij hij nadien anders heeft verklaard dan wel hij of zijn raadsman vrijspraak heeft bepleit.’

2.6. Uit de bewoordingen van art. 359, derde lid, tweede volzin, Sv volgt dat deze bepaling in ieder geval geen toepassing kan vinden indien door of namens de verdachte ter terechtzitting vrijspraak is bepleit. Het oordeel van het Hof dat ten aanzien van feit 5 kon worden volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen als bedoeld in art. 359, derde lid, Sv, is onjuist, nu hetgeen door de raadsman is aangevoerd bezwaarlijk anders kan worden verstaan dan als strekkende tot vrijspraak van het tenlastegelegde bespugen van [slachtoffer 2]. De bewezenverklaring van het onder 5 tenlastegelegde is daarom ontoereikend gemotiveerd.

(..)”

1Inleiding

Artikel 359 lid 3, tweede volzin, Sv bepaalt sinds 1 januari 2005 dat voor zover de verdachte het bewezen verklaarde heeft bekend, de rechter bij de motivering daarvan kan volstaan met een opgave van bewijsmiddelen, tenzij de verdachte nadien anders heeft verklaard dan wel hij of zijn raadsman vrijspraak bepleit.^[3] Van een bekentenis zoals hier bedoeld, is niet alleen sprake wanneer de verdachte een bekennde verklaring op het onderzoek ter terechtzitting aflegt. Ook wanneer de verdachte in het vooronderzoek heeft bekend en later niet anders verklaart of bij verstek wordt veroordeeld, kan met een opgave van bewijsmiddelen worden volstaan.^[4] Met de woorden ‘ voor zover’ (de verdachte heeft bekend) is met name beoogd om ook in die gevallen waarin er meerdere feiten op de tenlastelegging staan en de verdachte er slechts één of enkele daarvan bekent, een opgave mogelijk te maken ten aanzien van die erkende feiten.^[5] Een opgave van bewijsmiddelen houdt tot slot in dat de rechter in zijn bewijsmotivering slechts de bewijsmiddelen aanduidt, waaruit hij de redengevende feiten en omstandigheden voor de bewezenverklaring heeft geput, zonder dat hij die redengevende feiten en omstandigheden zelf ook moet weergeven.^[6] Het weergeven van de redengevende passages uit bewijsmiddelen, zoals dat in de klassieke kop-staart vonnissen gebeurt, kan dus achterwege blijven.

Rechters zijn volgens het Wetboek van Strafvordering, behoudens de verplichting op gevoerde verweren te responderen, in beginsel alleen verplicht een bewezenverklaring te motiveren als er hoger beroep of cassatieberoep wordt ingesteld.^[7] Aan de tweede volzin van artikel 359 lid 3 Sv ligt daarom de gedachte ten grondslag dat de verkorte bewijsmotivering in het bijzonder dienst kan doen en werk kan besparen wanneer een rechtsmiddel wordt ingesteld en de bewijsmotivering normaliter dient te worden uitgewerkt. Die uitwerking zou dan kunnen worden vereenvoudigd voor zover de verdachte het bewezenverklaarde heeft bekend. Het lijkt voor de hand te liggen dat een verdachte die een rechtsmiddel aanwendt, maar ondertussen wel een bekennde verklaring heeft afgelegd, het rechtsmiddel niet zal hebben aangewend om alsnog de bewezenverklaring aan te vechten. Hij zal veeleer de strafmaat willen aanvechten of de strafbaarheid van het feit of de strafbaarheid van hemzelf als verdachte. Daaruit zou men kunnen afleiden dat de verkorte bewijsmotivering relevant is voor die gevallen waarin de reden voor het hoger beroep niet bestaat in een geschil over de bewezenverklaring maar in een geschil over andere punten. Bij nadere bestudering blijkt het antwoord op de vraag naar de betekenis en de relevantie van de verkorte bewijsmotivering genuanceerder. In deze bijdrage bespreek ik kort de achtergrond van de wettelijke voorziening en ga ik uitvoerig in op de rechtspraak die er sinds de inwerkingtreding is verschenen. Op basis daarvan wil ik schetsen wanneer de rechter nu wel en wanneer hij niet kan volstaan met een opgave van bewijsmiddelen. Daarna probeer ik een antwoord te geven op de vraag welke toegevoegde waarde artikel 359 lid 3 Sv

heeft. In dat verband zal ik enkele mogelijkheden verkennen om een relevante betekenis te geven aan de invoering van deze bepaling.

2Achtergrond en strekking van artikel 359 lid 3, tweede volzin, Sv

Het wetsvoorstel over de verkorte bewijsmotivering bij bekende verdachten is voortgekomen uit voorstellen die de Commissie Verbetervoorstellen van de Raad voor de Rechtspraak in 2003 heeft gedaan. Die voorstellen hadden alle als doel om werklast in de rechtsprekende macht te besparen.^[8] De voorstellen zouden eraan moeten bijdragen dat meer strafzaken kunnen worden afgedaan. De toenmalige minister kon zich daar goed in vinden. Naarmate minder tijd verloren gaat met de activiteiten die niet of onvoldoende substantieel aan de kwaliteit van de rechtspleging bijdragen, blijft meer tijd over voor activiteiten die dat wel doen, aldus de memorie van toelichting.^[9] Zo kan ook de motiveringsplicht van rechters worden beperkt wanneer verdachten bekennen. Wanneer de verdachte het feit erkent, is het volgens de memorie van toelichting niet nodig de beslissing met een uitwerking van bewijsmiddelen inzichtelijk te maken voor verdachten, noch voor de samenleving of slachtoffers.^[10] Het wetsvoorstel was tevens onderdeel van het wetgevingsprogramma dat volgde op het onderzoeksproject *Strafvordering 2001* onder leiding van Groenhuisen en Knigge.^[11] In dat onderzoeksproject wordt uitgegaan van het contradictoire karakter van het strafproces. In de door het project uitgedragen visie op het strafproces concentreert de aandacht zich, als gevolg van het verificatiekarakter van het onderzoek ter terechtzitting, doorgaans op de feiten die omstreden zijn. Een belangrijk uitgangspunt voor de genoemde onderzoekers is geweest, dat de rechter zich richt op wat partijen verdeeld houdt.

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel voor de verkorte motivering bij bekende verdachten sluit bij deze visie aan. Bij het uitgangspunt dat de rechter zich richt op hetgeen partijen verdeeld houdt, past immers ook dat uitwerking van bewijsmiddelen achterwege kan blijven voor zover een verdachte een bekende verklaring heeft afgelegd.^[12] Daar staat tegenover dat de rechter zijn beslissingen wellicht meer zou moeten motiveren wanneer er wel geschilpunten blijven bestaan. Voor de onderzoekers vormen het afzien van een uitgewerkte bewijsmotivering in gevallen waarin de verdachte bekend en de verplichting om op bewijsverweren te responderen twee zijden van één en dezelfde medaille.^[13] In de memorie van toelichting wordt uiteindelijk ook als leidende gedachte genomen, dat de verwerping van gemotiveerde verweren door de rechter met redenen moet worden omkleed en dat bij een eenduidige erkenning kan worden volstaan met een summiere aanduiding van de bewijsmiddelen.^[14] De minister hield rekening met de mogelijkheid dat motiveringsplichten in gevallen waarin verweer werd gevoerd, in de rechtspraak zouden kunnen worden uitgebreid. Die mogelijkheid benadrukte voor hem het belang van een mogelijkheid om bij bekende verdachten de beperking te zoeken.^[15] Uiteindelijk kon de minister zich dan ook verenigen met de later bij amendement ingevoerde verplichting om gemotiveerd te beslissen op uitdrukkelijk onderbouwde standpunten.^[16]

3De rechtspraak van de Hoge Raad

Inleiding

De Hoge Raad lijkt in zijn rechtspraak in sterke mate te leunen op de letterlijke bewoordingen van artikel 359 lid 3 Sv. Om die benadering te kunnen plaatsen, is het van belang eerst ook te kijken naar de achtergrond van die letterlijke bewoordingen. In de memorie van toelichting wordt een onderscheid gemaakt tussen twee benaderingen voor het beoordelen of kan worden volstaan met een verkorte bewijsmotivering.^[17] Enerzijds zou dat volgens de minister kunnen worden beoordeeld op basis van een formeel criterium, waarbij doorslaggevend is of de verdediging in het geval van het aanwenden van een rechtsmiddel een uitgewerkt vonnis wil en daar ook uitdrukkelijk naar vraagt. Anderzijds zou het kunnen worden beoordeeld op basis van een materieel criterium, waarbij in essentie doorslaggevend is of de rechter een bekende verklaring van de verdachte aanwezig acht. De minister merkt op voor de laatste benadering te kiezen.^[18] Wanneer men echter de interpretatie van de rechter van de verklaringen van de verdachte voorop stelt, bestaat het risico dat te makkelijk ervan wordt uitgegaan dat er sprake is van een bekende verklaring op alle relevante punten van de tenlastelegging. Het is in de totstandkoming van de betreffende bepaling niet telkens duidelijk hoe de minister dat laatste risico wil beperken. Zo merkt hij bijvoorbeeld op dat de bekentenis van een diefstal, afhankelijk van de concrete bewoordingen van de verdachte, tevens als een bekentenis van een verduistering is aan te merken.^[19] Zo bezien lijkt de interpretatie door de rechter veel gewicht in de schaal te leggen, terwijl de verdachte er wellicht iets anders mee heeft bedoeld.

De minister nuanceert zijn benadering echter, door niet alleen uit te gaan van de vaststelling dat een verklaring inhoudelijk als een bekentenis van de bewezenverklaring kan worden aangemerkt, maar door ook uit te gaan van de proceshouding van de verdachte die erop neer moet komen, dat het bewezen verklaarde duidelijk niet wordt bestreden. Dat de woorden van de verdachte redelijkerwijs kunnen worden geïnterpreteerd als een bekentenis van het bewezen verklaarde, houdt dus niet per definitie in dat er voor de verdachte werkelijk geen geschilpunt meer ligt. Kijkt men naar de achtergrond van het wetsvoorstel, dan lijkt inderdaad de essentie van de bepaling te zijn dat een motivering achterwege kan blijven als er geen geschilpunt meer is ten aanzien van het bewezen verklaarde.^[20] Maar of er ten aanzien van de bewezenverklaring een geschilpunt bestaat, is niet altijd even makkelijk vast te stellen. Om niettemin enige duidelijkheid te verschaffen over de vraag wanneer moet worden aangenomen dat er een geschilpunt bestaat, waardoor een verkorte bewijsmotivering achterwege moet blijven, heeft de minister er voor gekozen bij het bestaan van een bekende verklaring een verkorte bewijsmotivering uit

te sluiten indien de verdachte ‘nadien anders verklaart of hij of zijn raadsman vrijspraak bepleiten.’ [21] Bij nadere bestudering van de memorie van toelichting lijkt hiermee met name de duidelijkheid gezocht te worden in het vaststellen wanneer er wel of geen sprake is van een ondubbelzinnige bekentenis. Vandaar dat er van een bekennende verklaring geen sprake kan zijn wanneer de verdachte ‘nadien anders verklaart’. De woorden ‘dan wel hij of zijn raadsman vrijspraak heeft bepleit’ lijken met name aan de bepaling te zijn toegevoegd voor de gevallen waarin een gemachtigde raadsman namens zijn cliënt opmerkt dat hij anders dan in het vooronderzoek het tenlastegelegde alsnog ontkent. Op de relevantie hiervan kom ik hierna terug.

De Hoge Raad neemt zoals gezegd de letterlijke bewoordingen van artikel 359 lid 3 Sv in zijn rechtspraak tot uitgangspunt. Uit die bewoordingen volgt volgens de Hoge Raad in zijn eerste arrest over deze bepaling, dat zij ‘in ieder geval’ geen toepassing kan vinden indien door of namens de verdachte ter terechtzitting vrijspraak is bepleit. [22] Die regel heeft de Hoge Raad vervolgens verwerkt in een meer algemeen uitgangspunt dat ook van toepassing is op gevallen waarin niet uitdrukkelijk vrijspraak wordt bepleit door of namens de verdachte en waarin de verdachte ook niet later anders verklaart. Dat algemene uitgangspunt luidt dat in het licht van de wetsgeschiedenis de bepaling aldus moet worden verstaan dat slechts kan worden volstaan met een opgave van bewijsmiddelen indien de verdachte het bewezen verklaarde duidelijk en ondubbelzinnig heeft bekend, tenzij sprake is van de aan het slot van die bepaling genoemde gevallen (namelijk wanneer de verdachte nadien anders verklaart of door of namens hem vrijspraak wordt bepleit). De beantwoording van de vraag of de verdachte het bewezen verklaarde heeft bekend in de zin van de genoemde bepaling, zo vervolgt de Hoge Raad dan telkens, is mede afhankelijk van de – in cassatie slechts op zijn begrijpelijkheid te toetsen – uitleg door de feitenrechter van de door de verdachte afgelegde verklaring. [23] De hoeveelheid rechtspraak over artikel 359 lid 3 Sv is van een aanzienlijke omvang. Zij betreft in belangrijke mate vernietigingen van arresten wegens een onjuiste toepassing van het artikellid. De Hoge Raad lijkt daarin kort samengevat veel waarde te hechten – en niet zonder reden lijkt mij – aan de controlefunctie die voor de rechter uitgaat van een volledige uitwerking van de bewijsmotivering. De uitspraken zijn te onderscheiden in die zaken waarin het aankomt op de uitleg van de verklaringen van de verdachte en de vraag of die inderdaad de bewezenverklaring dekken, en die zaken waarin een duidelijk vrijspraakverweer wordt gevoerd. Ik begin met de eerstgenoemde categorie.

Een verkorte bewijsmotivering op basis van een ontoereikende bekennende verklaring

Het blijkt lang niet altijd duidelijk te zijn of de verklaring van de verdachte nu wel of niet als bekennend kan worden aangemerkt zoals bedoeld in de wet. De rechter kan bijvoorbeeld wel een bekentenis van de poging tot het wegnemen van geld of goederen lezen in de erkenning dat gepoogd is de kluis weg te nemen, waarin dat geld en die goederen waren opgeborgen. [24] Wanneer de verdachte erkent uit een rek van een winkel T-shirts te hebben meegenomen en te hebben gezien dat er prijskaartjes aan de shirts zaten, is het niet onbegrijpelijk dat de rechter veronderstelt dat ook het oogmerk op wederrechtelijke toe-eigening is erkend, ondanks dat de verdachte tevens heeft verklaard de T-shirts te hebben gepakt omdat hij zag ‘dat iedereen daar T-shirts uit pakte’. [25] Ook lijkt de erkenning tegen een paal aan te zijn gereden te mogen worden aangemerkt als de erkenning gevaar op de weg te hebben veroorzaakt. [26] Een dergelijk doortrekken van de erkenning van het handelen naar de erkenning van de juridische kwalificatie ervan, spreekt echter niet voor zich. Want een verdachte die erkent onder invloed van cannabis te hebben gereden, bekent volgens de Hoge Raad nog niet dat hij daardoor niet tot behoorlijk besturen in staat moest worden geacht, zoals bedoeld in artikel 8 lid 1 WVV. [27] Bij verdere bestudering van de rechtspraak blijken hoven volgens de Hoge Raad meer dan eens te makkelijk aan te nemen dat het bewezen verklaarde is bekend of volledig door de bekennende verklaring wordt gedekt.

Zelfs wanneer de raadvrouw ter zitting opmerkt dat zij de verdachte het feit hoort erkennen en zich beperkt tot een strafmaatverweer, is van een bekentenis van een verkrachting nog geen sprake als de verdachte ten aanzien van het opzet op de dwang (in casu het door feitelijkheden veroorzaken dat het slachtoffer, een pleegkind, tegen haar wil de seksuele handelingen ondergaat) verklaart dat er sprake was van een bepaalde manier van druk maar daaraan toevoegt dat het ‘niet echt onder dwang’ gebeurde (53.1). Bij dergelijke verklaringen kan niet gesproken worden van een ondubbelzinnige bekentenis. In een andere zaak betreffende een doodslag en een poging doodslag erkende de verdachte een mes te hebben gebruikt om bij een incident anderen van zich af te houden die ‘een stap naar voren’ deden en dat hij daarmee stekende bewegingen had gemaakt in de richting van twee mensen, maar dat hij niet de bedoeling had om iemand te doden. Hoe weinig overtuigend deze verklaringen naar het kennelijke oordeel van het hof ook waren, een erkenning van het opzettelijk in de hartstreek en onderbuik steken van het mes kon er niet uit worden afgeleid. [28]

Wanneer een verdachte erkent dat hij het slachtoffer met een breekijzer een klap op het hoofd heeft gegeven, kan ter zake de bewezen verklaarde poging doodslag evenmin worden volstaan met een opgave van bewijsmiddelen indien de verdachte tevens heeft verklaard dat

het eigenlijk niet zijn bedoeling was om het slachtoffer te verwonden en hij het ' niet bewust' heeft gedaan.^[29] Wanneer een verdachte bij de politie erkent dat ' personeel soms niet aangemeld werd als werknemer bij het GUO' , kan nog niet worden volstaan met een opgave indien de verdachte later ter zitting verklaart niet meer zeker te weten of die verklaring klopt en niet de intentie te hebben gehad ' om de gemeenschap te benadelen.' ^[30] Telkens zijn er aanwijzingen dat er nog een geschilpunt bestaat ten aanzien van hetgeen is ten laste gelegd.^[31]

Soms merken de hoven niet zozeer de verklaring van de verdachte ten onrechte aan als bekenkend, maar zien zij over het hoofd dat onderdelen van een tenlastelegging niet door de verklaring van de verdachte worden gedekt. Wanneer de verdachte bijvoorbeeld verklaart een bedrag van 200 á 300 euro te hebben afgeperst, levert dat nog geen bekentenis op van de ten laste gelegde afpersing van 350 euro.^[32] De Hoge Raad merkte deze onzorgvuldigheid evenwel aan als een kennelijke misslag, ervan uitgaande dat hier ook ' een geldbedrag' kon worden bewezen verklaard. Een ander voorbeeld in dit verband is het geval waarin een verdachte het medeplegen van uitvoer van hasj erkent, maar ontkent daartoe een chauffeur voor de vrachtwagen te hebben geregeld, zoals in de tenlastelegging was en in de bewezenverklaring werd opgenomen. Er kon daardoor niet worden volstaan met een verkorte motivering.^[33] Een opgave van bewijsmiddelen was ook niet toegestaan ter zake van een bewezenverklaring van diefstal in vereniging, omdat de erkenning niet uitdrukkelijk betrekking had op het tezamen en in vereniging met anderen wegnemen.^[34]

Het kan, zoals in deze laatste zaken, voorkomen dat de bekentenis een deel van het bewezenverklaarde betreft.^[35] Op zichzelf zou dan kunnen worden volstaan met een opgave van bewijsmiddelen ' voor zover' de verdachte het bewezenverklaarde heeft bekend. Het volstaan met een opgave van bewijsmiddelen voor zover het delen betreft van een tenlastelegging van een feit, zou volgens de minister evenwel al gauw ingewikkeld kunnen worden.^[36] Hij geeft het voorbeeld van een bekentenis van diefstal in vereniging, waarbij de braak is betwist, waarna de rechter bewezen verklaart dat de verdachte alleen een diefstal heeft gepleegd en met braak.^[37] Een deels verkorte opgave komt mij in dat geval ook ingewikkeld voor, maar men kan ook denken aan het geval waarin de braak het enige geschilpunt is? In een dergelijk geval is wel voorstelbaar dat het bewijs voor de braak wordt uitgewerkt (door de weergave van de daartoe redengevende de inhoud) en voor het overige wordt volstaan met een opgave van bewijsmiddelen. Nu de minister zelf het voorbeeld geeft van diefstal met braak, mag worden verondersteld dat hij een opgave in dit geval toelaatbaar zou achten. De minister geeft voorts nog het voorbeeld van een diefstal van enkele voorwerpen, die in grote lijnen wordt bekend, maar waarvan de bewezenverklaring enkel is uitgewerkt ten aanzien van die voorwerpen waarvan de diefstal wordt betwist.^[38]

Aan de Hoge Raad zijn bij mijn weten nog geen klachten voorgelegd, op basis waarvan hij uitleg moet geven over de woorden ' voor zover' in de tekst van artikel 359 lid 3 Sv. De reden daarvoor is dat er geen zaken zijn geweest waarin het hof samen met een opgave van bewijsmiddelen voor een onderdeel van het bewezenverklaarde, de bewezenverklaring op het overgebleven onderdeel wel volledig heeft uitgewerkt. Op basis van de wetsgeschiedenis kan men verdedigen dat in de voornoemde gevallen een verkorte bewijsmotivering mogelijk is, op de grond dat er met inachtneming van de woorden ' voor zover' sprake is van een bekenkende verklaring als bedoeld in artikel 359 lid 3 Sv. Op basis van de strakke, of beter gezegd terughoudende, lijn in de rechtspraak van de Hoge Raad (zoals hierna nog verder zal blijken) lijkt het mij echter redelijk aan te nemen dat een bewijsmotivering telkens volledig moet worden uitgewerkt wanneer het niet erkennen van een onderdeel van de tenlastelegging integrale vrijspraak van het tenlastegelegde feit tot gevolg moet hebben (bijvoorbeeld bij het enkele niet erkennen van het opzet). Diezelfde lijn in de rechtspraak van de Hoge Raad zou bovendien kunnen doen vermoeden dat hij zelfs een andere uitleg geeft aan de woorden ' voor zover' , en zelfs de door de minister genoemde en hiervoor aangehaalde voorbeelden toch niet onder zou brengen bij artikel 359 lid 3 Sv.

Een verkorte bewijsmotivering nadat vrijspraak is bepleit

Geregeld volstaan hoven met een verkorte bewijsmotivering, terwijl door of namens verdachte vrijspraak is bepleit.^[39] Op zich is de overgang van de hierboven besproken zaken naar deze categorie zaken vloeiend, want de omstandigheid dat vrijspraak wordt bepleit kan samengaan met de omstandigheid dat over de ondubbelzinnigheid van de bekenkende verklaring op zichzelf al kan worden getwijfeld. Wanneer bijvoorbeeld primair medeplegen is tenlastegelegd en subsidiair medeplechtigheid en de verklaring van de verdachte zou als een erkenning van het medeplegen kunnen worden uitgelegd, terwijl de raadsman ter zake vrijspraak heeft bepleit, dan kan bij een bewezenverklaring van het medeplegen in elk geval niet met een opgave van bewijsmiddelen worden volstaan.^[40] De terughoudendheid van de Hoge Raad bij het toelaatbaar achten van een verkorte bewijsmotivering blijkt er voorts uit, dat hij zelfs niet een uitdrukkelijke stelling eist dat vrijspraak moet volgen. Ook wanneer de raadsman namens de verdachte een verweer voert met de conclusie dat er geen sprake is van ' een vorm van betrokkenheid bij het tenlastegelegde feit' of voor een onderdeel van het tenlastegelegde ' onvoldoende bewijs

aanwezig is', moet dat worden aangemerkt als een verweer dat strekt tot vrijspraak.^[41] Ook de grond waarop vrijspraak wordt bepleit doet niet ter zake. Sinds HR 26 mei 2009, NJ 2009, 260 (53.2) overweegt de Hoge Raad steevast dat artikel 359 lid 3 Sv niet onderscheidt naar de grond waarop vrijspraak wordt bepleit. Ook een kennelijk kansloos vrijspraakverweer impliceert nu eenmaal dat er een geschilpunt bestaat.^[42] Zelfs wanneer de verdachte alle onderdelen van de tenlastegelegde diefstal erkent, maar daaraan toevoegt dat hij geen dief is, hij altijd voor zijn geld heeft gewerkt en dus moet worden vrijgesproken, kan volgens de Hoge Raad niet met een opgave van bewijsmiddelen worden volstaan.^[43]

Men zou kunnen stellen dat wanneer de verdachte alle onderdelen van een tenlastelegging ondubbelzinnig erkent, maar de verdediging in dat verband niettemin een juridisch verweer voert, in essentie is voldaan aan artikel 359 lid 3 Sv, indien het hof volstaat met een opgave en voorts dat verweer gemotiveerd verwerpt met toereikende verwijzing naar de relevante bewijsmiddelen en de daaruit af te leiden redengevende feiten en omstandigheden.^[44] In meerdere zaken lijken hoven althans op die manier te willen voorkomen dat zij de bewijsmiddelen ook voor het overige moeten uitwerken, omdat het tenlastegelegde immers in zoverre wordt erkend. De Hoge Raad steekt daar op basis van de wettekst echter telkens een stokje voor. In HR 15 mei 2007, LJN BA0492 betwistte de advocaat de betrokkenheid van de verdachte bij diefstal van elektriciteit op de grond dat 'de handtekening op de huurovereenkomst niet aangeeft dat hij ook de stroom heeft gestolen.' Het hof volstond met een opgave van bewijsmiddelen en motiveerde in een aanvullende overweging waarom het ondanks dit verweer toch de betrokkenheid bij die diefstal aannam. De enkele omstandigheid dat de betrokkenheid was ontkend, belette volgens de Hoge Raad echter dat voor het overige werd volstaan met een opgave van bewijsmiddelen. In HR 6 oktober 2009, LJN BJ3297 werd vrijspraak bepleit ter zake van het besturen van een motorvoertuig terwijl het rijbewijs ongeldig is verklaard, namelijk op de grond dat het rijbewijs ten onrechte ongeldig was verklaard. Dat verweer werd door het hof gemotiveerd verworpen, waarbij het verder volstond met een verkorte motivering. Voor het overige was er immers geen sprake van een geschilpunt. De Hoge Raad hield echter strak vast aan de tekst van de wet: er was vrijspraak bepleit.^[45] Ook wanneer het bewezenverklaarde op zichzelf is erkend maar volgens de verdediging een vormverzuim moet leiden tot bewijsuitsluiting en vrijspraak, kan de rechter volgens de Hoge Raad niet volstaan met een opgave en gemotiveerde verwerping van het betreffende verweer. Dat kan worden afgeleid uit HR 26 mei 2009, NJ 2009, 260 (53.2) waarin de tenlastegelegde feiten ondubbelzinnig werden bekend, maar ondertussen een beroep werd gedaan op de onrechtmatige verkrijging van het bewijs, die tot bewijsuitsluiting en dus vrijspraak zou moeten leiden. De Hoge Raad blijft er ook in dat verband bij dat met een verkorte motivering niet kan worden volstaan.^[46]

Kenmerkend voor deze zaken is dat het juridische verweer strekkende tot vrijspraak weliswaar onderdelen van de tenlastelegging betreft, maar impliceert dat integrale vrijspraak moet volgen. In die gevallen blijkt een opgave van bewijsmiddelen met gemotiveerde verwerping van het gevoerde verweer hoe dan ook niet toereikend. Uit de verschillende uitspraken van de hoven hierover zou men kunnen afleiden dat de betekenis die de Hoge Raad in dit verband aan artikel 359 lid 3 Sv geeft, enigszins problematisch is. De Hoge Raad kiest voor een strakke lijn op basis van de tekst van de wet: indien vrijspraak is bepleit, kan niet met een opgave worden volstaan. Hiervoor bleek bij nadere bestudering van de memorie van toelichting echter dat met deze regel met name geprobeerd is antwoord te geven op de vraag wanneer wel en wanneer niet van een ondubbelzinnige bekentenis sprake is. De woorden 'dan wel hij of zijn raadsman vrijspraak heeft bepleit' lijken in het bijzonder aan de bepaling te zijn toegevoegd voor de gevallen waarin een gemachtigde raadsman namens zijn client opmerkt dat hij anders dan in het vooronderzoek het tenlastegelegde alsnog ontkent. In de hier besproken zaken lijkt er evenwel sprake van een duidelijke bekentenis en is er geen sprake van een uitdrukkelijk gemachtigde raadsman die opmerkt dat zijn cliënt het feit alsnog ontkent. Daardoor rijst de vraag of de wetgever hier toch niet heeft willen voorzien in de mogelijkheid van een verkorte bewijsmotivering. Hoe dan ook, de Hoge Raad is terughoudend en ziet daarvoor op basis van deze wettekst geen ruimte.

Wel kan de vraag worden opgeworpen of de rechter zou kunnen volstaan met een opgave wanneer het vrijspraakverweer slechts een enkel onderdeel van het bewezen verklaarde feit betreft en de motivering op dat punt wel wordt uitgewerkt? Dat lijkt wel in overeenstemming met de eerder besproken wetsgeschiedenis ten aanzien van de betekenis van de woorden 'voor zover' in de tekst van artikel 359 lid 3 Sv. Die vraag hangt nauw samen met hetgeen al eerder naar voren werd gebracht ten aanzien van het volstaan met een opgave wanneer de verdachte het bewezenverklaarde slechts behoudens een ondergeschikt onderdeel heeft bekend. Ook in dit verband kan een antwoord op die vraag moeilijk worden gegeven, omdat de rechtspraak daar vooralsnog geen aanknopingspunten voor biedt. In HR 25 oktober 2011, LJN BR2215 (53.3) ging het bijvoorbeeld om openlijk en in vereniging geweld plegen, waarbij zowel het slaan in het gezicht, het slaan of schoppen tegen het lichaam als het bespugen van de slachtoffers werd bewezen verklaard. Alleen het spugen werd door de advocaat uitdrukkelijk betwist (overigens op basis van een juridisch verweer strekkende tot bewijsuitsluiting), waarna het hof volstond met een verkorte bewijsmotivering ten aanzien van de gehele bewezenverklaring. De Hoge Raad overwoog dat het oordeel van het hof dat 'ten aanzien van feit 5 kon worden volstaan met een opgave van de bewijsmiddelen' onjuist was, nu hetgeen de raadsman aanvoerde strekte tot vrijspraak 'van het ten laste gelegde bespugen'. Daaruit blijkt zonder meer niet dat de Hoge Raad eveneens had gecasseerd indien het hof had geoordeeld dat het behoudens het spugen kon volstaan met een opgave van bewijsmiddelen. Ook hier doet de strakke lijn in de rechtspraak

van de Hoge Raad evenwel vermoeden dat hij eveneens had gecasseerd indien het hof de bewijsmotivering op dat onderdeel wel had uitgewerkt. Niettemin, ondanks de omvangrijke reeks aan uitspraken moet eigenlijk worden geconcludeerd dat de precieze betekenis van artikel 359 lid 3 Sv nog niet is uitgekristalliseerd.

4De toekomst van de verkorte bewijsmotivering bij bekende verdachten

Werklastbesparing en het nut van toegespitst motiveren

De oorspronkelijke aanleiding voor het scheppen van een mogelijkheid de bewijsmotivering bij bekende verdachte te vereenvoudigen, was de wens werklast te verminderen. De vraag of de verkorte bewijsmotivering in de praktijk daadwerkelijk veel werk kan besparen, is mijns inziens moeilijk te beantwoorden. Ook de onderzoeken die zowel voorafgaand aan het wetsvoorstel als enkele jaren na inwerkingtreding over dit onderwerp zijn verricht, geven daarover niet volledige duidelijkheid. Om de te verwachten werkbesparing aannemelijk te maken baseerde de minister zich destijds op een onderzoek van het WODC.^[47] Het betreft een onderzoek naar de wijze waarop verdachten in de praktijk feiten bekennen en ontkennen en heeft betrekking op de jaren negentig. In het rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen de volledige bekentenis en de gedeeltelijke bekentenis. Die laatste betreft niet alleen de bekentenis van een deel van de feiten, maar ook de bekentenis waarin de verdachte zijn betrokkenheid toegeeft, maar de tenlastelegging ondertussen verdraait of bagatelliseert (door bijvoorbeeld te stellen dat het feit 'per ongeluk' is gepleegd). Bij de berekening van het efficiëntievoordeel wordt rekening gehouden met deze gedeeltelijke bekentenissen, terwijl het redelijk is te veronderstellen dat met artikel 359 lid 3 Sv juist niet op dergelijke bekentenissen wordt gedoeld.^[48] Wel wordt vastgesteld dat van de zaken waarin hoger beroep is ingesteld de verdachte gemiddeld in 42,3% van de gevallen bekend.^[49] Op basis van een aantal van 8.950 zaken waarin in 2001 hoger beroep is ingesteld, komen zij uiteindelijk uit op een aantal van 3.700 zaken waarin op basis van artikel 359 lid 3 Sv de bewijsmiddelen niet behoeven te worden uitgewerkt. In dit verband wordt echter niet goed duidelijk of bij het aantal van 3.700 zaken ook de zaken zijn meegenomen waarin wel een deel van de feiten wordt bekend en in elk geval lijken niet de zaken te zijn meegenomen waarin een en hetzelfde feit slechts op onderdelen wordt ontkend.^[50] Ook lijkt geen rekening te zijn gehouden met eventuele werkbesparing bij de hoven in verband met het instellen van cassatieberoep. Al met al lijkt dit onderzoek geen toereikende indicatie te geven voor de te verwachten werkbesparing. Er zijn deels redenen om te veronderstellen dat de werkbesparing is overschat, maar er zijn ook redenen om te veronderstellen dat die is onderschat.^[51]

Ook het evaluatieonderzoek van Buruma en van Toor uit 2008 levert niet volledige duidelijkheid op over het effect van artikel 359 lid 3 Sv op de werklast van rechters. Zij stellen vast dat er in 2008 4.459 uitspraken in eerste aanleg werden uitgewerkt voor het hoger beroep en dat de hoven in hoger beroep ten behoeve van cassatie 2.760 arresten hebben uitgewerkt.^[52] Binnen die twee groepen zaken zou zich de groep zaken moeten bevinden waarin de verdachte heeft bekend en de rechter gebruik kan maken van de voorziening van artikel 359 lid 3 Sv. Buruma en Van Toor komen echter tot de bevinding dat de steekproef voor hun onderzoek geen enkele zaak bevat waarin zowel hoger beroep of cassatieberoep is ingesteld als sprake is van een bekende verdachte, zodat ook geen enkele keer gebruik is gemaakt van een opgave van bewijsmiddelen.^[53] De vraag is of uit dat resultaat een heldere conclusie kan worden getrokken over het nut van de mogelijkheid van een verkorte bewijsmotivering. De steekproef lijkt ook niet heel representatief te zijn geweest.^[54] Het onderzoeksresultaat zegt voorts weinig over de mogelijkheden om de tijdswinst wel te boeken in zaken waarin wel kan worden volstaan met een opgave. Uit eigen ervaring weet Buruma nog wel op te merken dat van de mogelijkheid met name gebruik wordt gemaakt in gevallen waarin een of meer feiten op een tenlastelegging worden bekend en andere niet. De conclusie van het onderzoek is echter dat de mogelijkheid van een opgave van bewijsmiddelen volgens hen zinloos is gebleken en niet heeft bijgedragen aan een efficiënter strafproces.^[55] Dat lijkt mij een wat al te snel getrokken conclusie.

Al met al lijkt er geen aanzienlijke efficiencywinst verwacht te mogen worden van de mogelijkheid van een verkorte bewijsmotivering bij bekende verdachten. Tegelijkertijd is er ook maar weinig bekend over het nut dat de voorziening in bepaalde strafzaken kan hebben. Schalken overweegt in zijn annotatie bij het eerste arrest over de verkorte bewijsmotivering dat het in deze tijd waarin het maatschappelijk belang van inzicht in rechterlijke overwegingen zo wordt benadrukt, bijna beschamend is om te lezen hoe juristen zich druk maken over de vraag wat een verdachte in een ernstige zaak nu precies heeft bekend, niet om op basis daarvan de bewijsconstructie zorgvuldig uit te werken, maar juist om te bereiken dat niet te hoeven doen.^[56] Die kritiek lijkt mij goed te volgen. Maar er valt ook het een en ander tegen in te brengen. De verkorte bewijsmotivering zou ook kunnen worden aangemerkt als meer dan enkel een kale efficiencymaatregel. Zij kan namelijk ook als onderdeel worden gezien van een visie op het strafproces, waarbij de aandacht zoveel mogelijk is gericht op de relevante geschilpunten tussen openbaar ministerie en verdediging. Zo bezien kan zij ook in de eerste plaats worden aangemerkt als een zinvolle manier om motiveringen, meer toegespitst, bondiger en daardoor onder omstandigheden duidelijker te maken.

Er kunnen zich omstandigheden voordoen dat rechters een meer toegespitste motivering zinvol achten, of dat nu is vanwege een eventueel

gewenste werkbesparing of vanwege de voorkeur voor een bondige motivering als zodanig. Het kan ook niet worden uitgesloten dat zich die omstandigheden voordoen in gevallen waarin een bewezenverklaring slechts deels is bekend. Daarbij komt dat er nog steeds weinig bekend is over de daadwerkelijke mate waarin rechters nu gebruik maken van de mogelijkheid van een verkorte bewijsmotivering, en dat er dus ook weinig bekend is over de mate waarin zij die mogelijkheid onbewust aan zich voorbij laten gaan. Het valt dus ook niet uit te sluiten dat er, mede gelet op de geschetste ruimte die er voor gedeeltelijke opgaven van bewijsmiddelen lijkt te zijn, nog potentie zit in deze wettelijke voorziening. Indien rechters precies weten wanneer wel en niet met een opgave kan worden volstaan, er toch positieve ervaringen mee zouden opdoen en er gaandeweg vaker gebruik van zouden maken, zou de wetgever in de toekomst zelfs in overweging kunnen nemen om te voorzien in de wel uitgeprobeerde maar niet toegestane praktijk van enkele hoven om juridische verweren bij bekende verdachten gemotiveerd te verwerpen met opgave van bewijsmiddelen voor het overige.

De opgave van bewijsmiddelen en Promis

De verkorte bewijsmotivering lijkt, zoals in de inleiding werd opgemerkt, vooral enig nut te kunnen hebben wanneer hoger beroep wordt ingesteld terwijl het bewezenverklaarde geheel of gedeeltelijk is bekend. De verkorte bewijsmotivering zou evenwel, hoe paradoxaal het wellicht ook overkomt, ook goed kunnen samengaan met de steeds meer gangbaar geworden Promismotivering, die wordt uitgewerkt ongeacht de vraag of er een rechtsmiddel wordt ingesteld. De verkorte bewijsmotivering lijkt in dat verband geen functie te hebben, omdat een Promismotivering juist wordt gemaakt indien er iets uit te leggen valt. Maar ook in een zaak waarin een Promismotivering op haar plaats is, hoeft niet altijd alles te worden uitgelegd. Soms zou kunnen worden volstaan met een opgave van bewijsmiddelen voor zover een of meer van een reeks aan tenlastegelegde feiten wordt erkend ofwel wanneer een ten laste gelegde feit op ondergeschikte onderdelen wordt betwist.^[57] In de loop der jaren is het aantal Promisvonnissen toegenomen en het uitgangspunt blijft dat zaken met een Promismotivering worden uitgewerkt wanneer een nadere motivering gewenst is als gevolg van het bestaan van relevante geschilpunten, de complexiteit van de zaak, of juist als gevolg van het te verwachten hoger beroep of cassatieberoep.^[58] De Promis Toetsingscommissie heeft echter vastgesteld dat het in de praktijk erg moeilijk blijkt om een bondige motivering te schrijven, waarin tevens alle redengevende feiten en omstandigheden zijn opgenomen.

De Toetsingscommissie suggereert daarom de Promismotivering meer toe te spitsen op de geschilpunten en verder te volstaan met een korte en bondige weergave van de feiten die niet ter discussie staan. De onderbouwing van de beslissingen over de geschilpunten zou daarbij kunnen bestaan uit de volledige weergave van de redengevende passages uit de bewijsmiddelen.^[59] Ook de hoven lijken behoefte te hebben aan dergelijke motiveringen, omdat de volledigheid en correctheid ervan makkelijker te toetsen zijn, waardoor snel kan worden beoordeeld of zij in hoger beroep kunnen worden bevestigd. De hoven sluiten zich met andere woorden aan bij deze suggestie van de toetsingscommissie.^[60] Het komt mij voor dat deze werkwijze weer een nieuwe werklast oplevert, doordat alsnog de volledige redengevende passages uit de bewijsmiddelen moeten worden overgenomen. Maar het is hier mijns inziens niet de plaats om de afwegingen die in dit verband zijn en worden gemaakt nader onder de loep te nemen.^[61] Het gaat mij hier om de constatering dat er ondanks de kennelijke behoefte aan een meer klassieke onderbouwing van de beslissing over geschilpunten in Promisvonnissen, ook wordt gezocht naar een manier om vonnissen toe te spitsen op die geschilpunten. Dat wekt de indruk dat, ondanks de vermoedelijke bedenkingen daarbij van de hoven, het verkort motiveren daarnaast wel degelijk een toegevoegde waarde zou kunnen hebben. Kortom, ook in verband met Promismotiveringen zou de mogelijkheid van een verkorte bewijsmotivering ondanks de terughoudende rechtspraak van de Hoge Raad, nog niet zonder meer hoeven te worden afgeschreven.

5Tot slot: het onderzoek ter terechtzitting als basis voor een toegespitste bewijsmotivering

Een algemene vraag die bij bestudering van de verkorte bewijsmotivering bij mij is gerezen, is of ook het onderzoek ter terechtzitting meer zou kunnen inspelen op de kennelijke behoefte aan bewijsmotiveringen die onbetwiste punten ongemoeid laten ten gunste van de aandacht voor geschilpunten. Zou ook het onderzoek ter terechtzitting in eerste aanleg meer kunnen worden toegespitst op de relevante geschilpunten en daarmee een duidelijkere basis kunnen vormen voor een kernachtige bewijsmotivering?^[62] Een belangrijke tegenwerping is natuurlijk het belang van een zo volledig en zorgvuldig mogelijk onderzoek naar de relevante feiten, een belang dat in eerste aanleg nog groter is dan in hoger beroep. Toch zal in veel gevallen snel duidelijk te maken zijn welke feiten worden betwist en welke feiten worden erkend. De vraag is evenwel hoe tijdens behandelingen op tegenspraak die duidelijkheid over de relevante geschilpunten zo snel mogelijk kan worden geschapen, zonder daarmee relevante feiten onderbelicht

te laten. Doorgaans komt het daarbij in belangrijke mate aan op de ondervraging van de verdachte, waarbij dus veelal op gestructureerde wijze de stukken worden voorgehouden.^[63] In dat verband kunnen echter allerlei feiten en omstandigheden besproken worden die niet ter discussie staan en die zelfs ook voor de rechter geen vragen oproepen. De vraag is voorts of met een manier van ondervragen die leunt op het voorhouden van stukken, een duidelijke brug kan worden geslagen naar de tenlastelegging teneinde vast te stellen wat de verdachte daarvan nu precies wel en niet erkend. Er zou bij ontbreken van bezwaar daartegen ook kunnen worden volstaan met een korte aanduiding van de relevante punten uit de belastende stukken. Zelfs het niet duiden ervan hoeft niet op bezwaren te stuiten indien uit de gevoerde verdediging of uit verklaringen van de verdachte kan worden afgeleid dat de verdachte bekend is met de stukken.^[64] Wanneer een zaak bij de politierechter wordt behandeld, kan zelfs van de mededeling van de korte inhoud worden afgezien indien de verdediging daar geen bezwaar tegen heeft. Er wordt dan enkel in het proces-verbaal van de terechtzitting melding gemaakt van de aanwezigheid van de betreffende stukken (artikel 374 lid 1 Sv).^[65] Er is aldus ruimte om het verplicht voorhouden van stukken tot een geringe formaliteit te beperken, indien daar tegen geen bezwaren worden geuit. De vraag is of die ruimte voldoende wordt benut. De aandacht zou in plaats van op het voorhouden van stukken wellicht meer kunnen worden gevestigd op het duidelijk krijgen van hetgeen wordt bekend en hetgeen wordt ontkend. De cruciale vraag die dan nog blijft staan, is hoe die duidelijkheid kan worden verkregen zonder het grondig doornemen van de feiten op basis van de voor te houden stukken, en bovenal met inachtneming van de verantwoordelijkheid van de rechter voor een zorgvuldige waarheidsvinding?

Waar het bij het voorhouden van stukken in essentie om gaat, is dat de verdachte op de hoogte raakt van het bewijs dat hem wordt tegengeworpen, zodat hij zich daar tegen kan verweren. Dat bewijs ligt vanzelfsprekend ook ten grondslag aan de beslissing van het openbaar ministerie om tot dagvaarding over te gaan. Is het dan niet redelijk om van het openbaar ministerie te verlangen gelijktijdig met de dagvaarding een (voorlopig) overzicht van bewijsmiddelen, bijvoorbeeld met aanduiding van specifieke paginanummers in het dossier, aan het dossier toe te voegen en in afschrift aan de verdachte te zenden, zodat het voor de verdediging voldoende duidelijk is waartegen zij zich moet verweren? Dat tijdens het onderzoek ter terechtzitting het standpunt van de officier van justitie over de tenlastelegging kan veranderen, staat tegen een dergelijke voorlopige onderbouwing mijns inziens niet in de weg. Het lijkt mij zelfs aannemelijker dat een dergelijke onderbouwing tot gevolg heeft dat officieren van justitie minder vaak op zitting van standpunt moeten veranderen. Wanneer een tenlastelegging en een bewijsmiddelenoverzicht voorhanden is, zou de rechter overigens zijn blik bij voorbereiding van de zaak meer op de eventuele ontlastende omstandigheden kunnen richten. Maar hij zou vooral tijdens de ondervraging van de verdachte sneller tot de kern kunnen komen, omdat voor alle partijen duidelijk is welke vraagpunten aan de orde zijn, waardoor in elk geval ook de van rechtsbijstand voorziene verdachte zijn proceshouding preciezer kan bepalen en wellicht ook preciezer zal bepalen. De rechter zou zo sneller duidelijkheid kunnen krijgen over hetgeen wordt erkend en hetgeen wordt betwist. Met inachtneming van het belang dat de rechter een eigen verantwoordelijkheid heeft om te beoordelen wat tijdens het onderzoek ter terechtzitting relevante en niet relevante punten zijn, lijkt deze benadering te passen bij een contradictoir procesmodel waar ook de verkorte bewijsmotivering in essentie op steunt. Zij lijkt tevens bij te dragen aan een motivering die moet zijn afgestemd op een onderscheid tussen onbetwiste en betwiste punten. Tot slot, en dan kom ik toch weer terug bij de behoefte aan efficiency en werkbesparing, zou een meer toegespitste voorbereiding van partijen op het onderzoek ter terechtzitting en het vaker achterwege laten van het voorhouden van stukken weleens meer tijdwinst kunnen opleveren dan aanvankelijk beoogd is met de verkorte bewijsmotivering.

Voetnoten

Voetnoten

[1] Citeerwijze: M.J.A. Duker, ‘ De verkorte bewijsmotivering bij bekende verdachten: is er nog een toekomst?’ , DD 2012, 53.

[2] Universitair hoofddocent straf(proces)recht aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

[3] Hierna zal gemakshalve van artikel 359 lid 3 Sv worden gesproken. Op zich is het overigens vreemd om te spreken van het bekennen van het bewezen verklaarde, omdat in werkelijkheid natuurlijk niet het bewezen verklaarde wordt bekend maar het ten laste gelegde. Mede op

basis van die bekentenis kan het ten laste gelegde pas worden bewezen verklaard. Het perspectief van waaruit de bepaling moet worden gelezen, is evenwel dat van de rechter die voor de taak staat het bewezen verklaarde te motiveren en die daarbij beschikt over een verklaring van de verdachte, die het bewezen verklaarde of wezenlijk onderdelen daarvan dekt. Zo is te verklaren dat de wettekst spreekt over het bekend hebben van de bewezenverklaring. Zie over deze bepaling met name: W. Dreissen, ' Het wetsvoorstel ' Motivering van de bewezenverklaring bij een bekende verdachte' ', DD 2004, p. 789-808; W.H.B. Dreissen, Bewijsmotivering in strafzaken, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2007, p. 148-157.

- [4] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 7. Vgl. bijvoorbeeld ook: HR 6 november 2007, LJN BB4938.
- [5] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 4.
- [6] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 6 en 14. Met de enkele verwijzing naar de bekende verklaring kan niet worden volstaan. Daarmee zou immers niet worden voldaan aan het verbod de bewezenverklaring te baseren op alleen de verklaring van de verdachte (artikel 341 lid 4 Sv). Uit het betreffende schriftelijke bescheid of uit de ter zitting afgelegde verklaring zoals neergelegd in het proces-verbaal van de terechtzitting dan wel uit het arrest zelf moet kunnen worden afgeleid dat de verdachte (het betreffende onderdeel van) de bewezenverklaring heeft bekend (Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 7).
- [7] De politierechter kan volstaan met een aantekening mondeling vonnis of een stempelvonnis (artikelen 378 en 378a Sv), de enkelvoudige kamer van het hof met een aantekening (mondeling) arrest (artikelen 425 lid 3 Sv en artikel 426 Sv) en de meervoudige kamers van de rechtbank en het hof met een verkort vonnis of arrest (artikel 365a Sv respectievelijk artikel 415 lid 1 Sv juncto artikel 365a Sv). De Regeling aantekening mondeling vonnis voorziet er voorts in dat zelfs bij het instellen van een rechtsmiddel tegen een uitspraak van de enkelvoudige kamer voor de inhoud van de bewijsmiddelen wordt verwezen naar het proces-verbaal van de terechtzitting en andere processtukken met dien verstande dat indien niet de gehele inhoud voor het bewijs wordt gebezigd, wordt aangegeven welk deel (bijvoorbeeld paginanummers) wel is gebruikt (Strct. 1996, 197). Zie hierover ook: HR 8 december 2009, LJN BK5605 en HR 25 januari 2011, LJN BO6759.
- [8] Kamerstukken II 2003/04, 28 684, nr. 17, p. 24.
- [9] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 2-3.
- [10] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 5, p. 4.
- [11] Kamerstukken II 2003/04, 29 271, nr. 1, p. 2 en 20.
- [12] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 7 en 11. De onderzoekers schrijven ten aanzien van de motivering: ' Op punten waarop geen tegenspraak wordt gevoerd, kan – afhankelijk van het onderwerp van de beslissing – worden volstaan met een summiere motivering of kan deze zelfs geheel uitblijven. (...) In gevallen waarin de verdachte op de terechtzitting het tenlastegelegde feit slechts op onderdelen

bestrijdt, kan ten aanzien van de niet-betwiste delen van de tenlastelegging in de bewijsconstructie worden volstaan met een summier aanduiding van de bewijsmiddelen. Bij een eenduidige erkenning van de tenlastelegging door de verdachte, kan de gehele bewijsconstructie zelfs bestaan uit zo'n summier aanduiding.' (Het onderzoek ter zitting, eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001 [red. M.S. Groenhuis en G. Knigge], Deventer: Gouda Quint 2001, p. 451).

- [13] Zie G. Knigge in zijn hoedanigheid van advocaat-generaal bij de Hoge Raad in zijn conclusie (onderdeel 14) voor HR 11 april 2006, NJ 2006, 393.
- [14] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 12.
- [15] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 5.
- [16] Zie voor de precieze totstandkoming van die bepaling de conclusie van advocaat-generaal Knigge voor HR 11 april 2006, NJ 2006, 393 (onderdelen 23-36).
- [17] Zie hierover het advies van de wetenschappelijke commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (advies nr. 248, d.d. 1 april 2003).
- [18] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 8.
- [19] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 5, p. 3.
- [20] Vgl. de conclusie van advocaat-generaal Knigge voor HR 18 april 2006, NJ 2006, 645. Het zou ook niet effectief zijn om een bewijsmotivering achterwege te laten indien er reden is om te twijfelen aan de instemming met een (volledige) bewezenverklaring. Wanneer een hogere rechter over de zaak moet oordelen, zal die immers alsnog de moeite moeten doen de verkeerde interpretatie door de lagere rechter te herstellen.
- [21] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 8.
- [22] HR 18 april 2006, NJ 2006, 645, m.nt. Schalken.
- [23] HR 26 september 2006, NJ 2006, 542.

- [24] HR 26 september 2006, LJN AY0113.
- [25] HR 8 juni 2010, LJN BM0154.
- [26] HR 21 oktober 2008, LJN BD2433.
- [27] HR 19 juni 2007, LJN BA1709.
- [28] HR 15 april 2008, LJN BC9408. Zie verder: HR 7 oktober 2008, LJN BD6226, waarin het opzet op het buiten Nederland brengen van amfetamine niet alleen moeilijk viel af te leiden uit de verklaring van de verdachte, maar daarin ook duidelijk werd betwist (het hof meende hier wellicht ook te mogen afgaan op de verklaring bij de politie die meer de indruk wekte van een erkenning maar waar de verdachte later op zitting op terugkwam).
- [29] HR 28 juni 2011, LJN BQ4391.
- [30] HR 13 januari 2009, LJN BG4818.
- [31] In HR 27 september 2011, LJN BQ3158 werd een mogelijke onduidelijkheid over de strekking van de in eerste aanleg afgelegde en ogenschijnlijk bekende verklaring weggenomen door de verklaring van de verdachte in hoger beroep dat hij de feiten toegaf.
- [32] HR 24 april 2007, LJN BA0874.
- [33] HR 9 juni 2009, LJN BI0541.
- [34] HR 27 september 2011, LJN BR2053. Zie voor een zaak waarin het hof in de bekende verklaring van de verdachte over de moord wel de erkenning van het medeplegen daarvan mocht lezen: HR 20 september 2011, LJN BQ3137.
- [35] Zie hierover ook: Dreissen 2007, p. 150-152.
- [36] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 4.

- [37] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 5, p. 2.
- [38] Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 3, p. 6-7.
- [39] HR 7 november 2006, LJN AY8901; HR 5 januari 2010, LJN BK3501; HR 16 maart 2010, LJN BL0618; HR 29 juni 2010, LJN BM4302; HR 21 september 2010, LJN BM9423; HR 21 december 2010, LJN BN7754; HR 28 juni 2011, LJN BQ4672. Wanneer in verband met medeplegen van moord slechts een verweer wordt gevoerd strekkende tot ontslag van alle rechtsvervolging op basis van psychische overmacht, dan is er wel een mogelijkheid om te volstaan met een opgave van bewijsmiddelen indien de verklaringen van de verdachte een erkenning van het opzet behelzen (HR 26 september 2009, LJN AX5776).
- [40] HR 18 april 2006, NJ 2006, 645, m.nt. Schalken.
- [41] HR 15 mei 2007, LJN BA0492 respectievelijk HR 25 oktober 2011, LJN BR2215 (53.3).
- [42] HR 6 oktober 2009, LJN BJ3297; zie ook: HR 8 maart 2011, LJN BP1155.
- [43] HR 6 september 2011, LJN BQ7973.
- [44] Zie ogenschijnlijk advocaat-generaal Knigge in zijn conclusie voor HR 18 april 2006, NJ 2006, 645.
- [45] Zie ook: HR 16 maart 2010 LJN BL0618; HR 29 juni 2010, LJN BM4302; HR 21 september 2010, LJN BM9423.
- [46] Zie ook al eerder: HR 7 november 2006, LJN AY8901, NJ 2007, 108, m.nt. Y. Buruma en zie voorts: HR 21 december 2010, LJN BN7754, waarin het vrijspraakverweer enkel was gebaseerd op de bewijsuitsluiting die het gevolg moest zijn van een onrechtmatig binnentreden, terwijl het betreffende verweer uitdrukkelijk gemotiveerd door het hof was verworpen.
- [47] M. Jacobs, Bekennen en ontkennen van verdachten, Een onderzoek naar de proceshouding van verdachten naar aanleiding van het wetsvoorstel strekkende tot een vereenvoudigde bewijsmotivering bij bekende verdachten (WODC-cahier 2004-2), Den Haag: WODC 2004 (zie hierover: Kamerstukken II 2003/04, 29 255, nr. 5, p. 1).
- [48] Jacobs 2004, p. 1-2. Overigens wordt ook niet duidelijk of de onderzoekers rekening hebben gehouden met de reeds bestaande mogelijkheid om bij het instellen van een rechtsmiddel op basis van de Regeling aantekening mondeling vonnis (Stcr. 1996, 197) te

volstaan met een verkorte motivering.

[49] Jacobs 2004, p. 10.

[50] Het onderzoek bevat wel vele cijfers over gedeeltelijke en volledige bekentenissen, maar hoe die zijn vertegenwoordigd in de zaken waarin hoger beroep wordt ingesteld, wordt, voor zover ik het kan zien, niet duidelijk.

[51] Zie over dit onderzoek ook: Dreissen 2007, p. 155-156. Dreissen noemt voorts enkele mogelijke bijzondere effecten van de wettelijke voorziening die volgens haar juist weer meer werk met zich zouden kunnen brengen (Dreissen 2007, p. 156).

[52] Y. Buruma & D. van Toor, Minder beschikken, meer wikken, De invloed van twee wetten op de werklust van gerechten, Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen 2009, p. 39. De lage hoeveelheid uit te werken vonnissen is het gevolg van de vele gevallen waarin de politierechter ondanks de instelling van een rechtsmiddel volstaan kan worden met een aantekening mondeling vonnis.

[53] Buruma & Van Toor 2009, p. 42.

[54] De aard van de steekproef is mij niet geheel duidelijk geworden. Als ik het goed begrijp, hebben de onderzoekers uit het jaar 2007 in elk geval een steekproef genomen van 39 einduitspraken in meervoudige kamerzaken van de rechtbanken Zwolle en Rotterdam waarin hoger beroep was ingesteld, terwijl er in dit verband niet ook zaken zijn onderzocht waarin cassatieberoep is ingesteld tegen een arrest van het hof (Buruma & Van Toor 2009, p. 20-21).

[55] Buruma & Van Toor 2009, p. 59. Zie hierover ook de brief van de minister: Kamerstukken II 2009/10, 29 279, nr. 108.

[56] T.M. Schalken in zijn annotatie bij HR 18 april 2006, NJ 2006, 645.

[57] Zie ook: Promis Best Practice 3.0, Project motiveringsverbetering in strafvonnissen, Den Haag: Raad voor de Rechtspraak, september 2011, p. 25. Overigens lijken ook schriftelijke politierechtersvonnissen vaker als Promisvonnis te worden uitgewerkt (Promis 3.0., p. 59)

[58] Promis Best Practice 3.0 2011, p. 56.

[59] Stand van zaken Promis in 2010 (Rapport Toetsingscommissie Promis III), Den Haag: Raad voor de Rechtspraak 2010, p. 18.

- [60] Promis 3.0. p. 53.
- [61] Overigens biedt de Promismethode onder omstandigheden ook de gelegenheid om bijzonder kort en bondig te motiveren zonder gebruik te maken van een verkorte motivering. Zie daarvoor bijvoorbeeld HR 11 januari 2011, LJV BO5354, waarin de zakelijke samenvatting van de redengevende inhoud van de bewijsmiddelen niettemin dermate bondig was dat zelfs advocaat-generaal Hofstee hierin een verkorte bewijsmotivering herkende als bedoeld in artikel 359 lid 3 Sv (zie onderdeel 33 van zijn conclusie voor het arrest).
- [62] Zowel in als naar aanleiding van het onderzoeksproject Strafvordering is geen wezenlijke aandacht besteed aan de rol van de rechter gedurende het contradictoire geding in eerste aanleg (zie het Algemeen kader herziening Wetboek van Strafvordering: Kamerstukken II 2003/04, 29 271, nr. 1, p. 2).
- [63] G.J.M. Corstens, Het Nederlands strafprocesrecht (bewerkt door M.J. Borgers), Deventer: Kluwer 2011, p. 627.
- [64] Corstens/Borgers 2011, p. 629. Vgl. ook recentelijk: HR 7 juli 2009, LJV BH5707. Alleen de externe openbaarheid kan onder omstandigheden verlangen dat stukken worden voorgehouden die voor de behandeling van hetgeen wordt betwist niet ter zake doen, maar waarvan de inhoud van belang is voor de begrijpelijkheid van de uitspraak (Corstens/Borgers 2011, p. 627 en 629).
- [65] Van der Horst bepleitte al in 1986 dat deze bepaling ook voor de behandeling door de meervoudige kamer zou kunnen gelden (M. van der Horst, ' Naar een doelmatiger art. 297 Sv' , Trema 1986, p. 166-173).